

Koval I. S. The current state of future rescuers to work in extreme conditions.

Professional education in schools DSNS Ukraine should embody the idea of humanity: free individual all-round development of their own abilities, interests and needs; capacity for self-development and self-awareness; focus on informed choice behavior in emergency situations of different nature. In turn, professional work of rescuers is multidimensional in nature, its development is largely unpredictable, unpredictable and is associated with risk to life. Significant psychological and physical stress during constant interaction with the danger could contribute to occupational stress, psychological maladjustment and disorganization of behavior specialist civil protection.

The results of the pilot study of the current state of future rescuers to work in extreme conditions on the example of students 1-2-year students of Lviv State University of Life Safety and their interpretation made by the methods of mathematical statistics. Also, with the assistance of psychologists State Emergency Service of Ukraine chosen complex methods of diagnostics of future professionals DSNS Ukraine to work in extreme conditions (motivation of success and fear of failure (AA Rean questionnaire) Method B. Morosanova (SSPM) (self-style behavior) Methods of study of volitional personality Hutkina MS, GF Mihalchenko, coping R. Lazarus test, the level of subjective control) that helped to distinguish the quality of future rescuers (success motivation, planning and evaluation of activities independence, determination, perseverance, self-control, responsibility) which require mandatory development during training.

For the formation of future professionals Rescue profile to work in extreme conditions of the learning process should be oriented not only to acquire theoretical knowledge, but also on practical experience and skills are formed, as it will give impetus to improving the professional skills of civil defense worker.

Key words: readiness of future rescuers extreme situations, the conditions of risk, university students DSNS Ukraine, experts civil protection.

УДК 378.147:37

Кожем'яко Наталія Володимирівна
кандидат педагогічних наук,
викладач Київського фінансово-економічного коледжу

*Національного університету
Державної податкової служби України
08201, Київська обл., м. Ірпінь, вул. Університетська, 31
Киевский финансово-экономический колледж
Национального университета
Государственной налоговой службы Украины
08201, Киевская обл., м. Ирпень, вул. Университетская, 31
Kyiv financial and economic College
National University of State tax service of Ukraine
08201, Kiev region., city Irpin', University str., 31*

СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ З ПРАВОЗНАВСТВА ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МОЛОДШИЙ СПЕЦІАЛІСТ»

У сучасній Україні професійна діяльність правознавця надзвичайно складна і багатогранна, оскільки вона пов'язана з роботою державних установ і посадових осіб різних рівнів ієрархії, спрямована на охорону інтересів держави, законних інтересів і прав громадян. Враховуючи високе призначення юридичної діяльності в суспільстві, вона повинна здійснюватися на засадах єдності загальнолюдського, національного, особистісно-орієнтованого і гуманістичного підходів.

Дослідженням юридичної діяльності займалося багато науковців: В. Бенедик, В. Беляєв (правові форми юридичної діяльності), О. Жалінський, О. Шмоткін (поняття, зміст, види юридичної діяльності), В. Журавський, Н. Оніщенко, О. Скакун (особливості юридич-

ної діяльності в сучасних умовах глобалізації), В. Оксамитний, О. Тихоміров (методологія дослідження юридичної діяльності), В. Малишко, С. Сливка (морально-етичне забезпечення юридичної діяльності, розвиток деонтологічного напрямку правових досліджень) та ін.

Аналіз наукової літератури показав, що специфіка професійної діяльності майбутнього фахівця з правознавства є актуальною.

Мета статті – проаналізувати специфіку професійної діяльності фахівця з правознавства освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст».

Так, С. Гусарев, здійснивши монографічне дослідження теоретичних та методологічних засад юридичної діяльності, зазначає, що юридична діяльність характеризується тим,

що: здійснюється у сфері права; суб'єктами здійснення виступають юристи – спеціально підготовлені фахівці; юридична діяльність спрямовується на організацію діяльності інших суб'єктів права; кінцевою метою юридичної діяльності є впорядкування та узгодження суспільних відносин; під час її здійснення використовуються як правові, так і неправові засоби; юридична діяльність регламентується правовими та іншими соціальними нормами; здійснюється у формах практичної, наукової та освітньої діяльності [4, с. 15].

Не менш цікавим, на нашу думку, є дослідження І. Бризгалова, в якому юридична діяльність визначається як вид соціальної діяльності, яка здійснюється юристами з використанням юридичних засобів, дотримуючись в установлених законом випадках юридичної форми з метою розв'язання різних юридичних проблем [3].

Види юридичної діяльності – це окремі сфери правової роботи, які існують та розвиваються за специфічними закономірностями, виконують певні функції, які є похідними від функцій права. Тому доречно розглядати загальноправові (соціальні) та спеціально-юридичні функції. До соціальних функцій відносять ідеологічну, економічну, політичну, управлінську, виховну тощо. До спеціально-юридичних функцій – регулятивну та охоронну. Реалізація регулятивної функції спрямована на забезпечення упорядкування взаємодій суб'єктів права, а охоронна – на захист від соціально небезпечних вчинків людей, відновлення порушених прав.

Науковець І. Бризгалов визначає такі функції юридичної діяльності: пізнавально-пошукову (збирання повної інформації щодо юридичних явищ); реконструктивну (аналіз інформації, розробка версій, визначення напрямку розв'язання юридичної проблеми), реєстраційну (передання отриманої інформації в письмовій правовій формі), комунікативну (спілкування з іншими учасниками юридичної справи) [3].

У професійній діяльності фахівця з правознавства ОКР «Молодший спеціаліст» можна виділити такі функції: пошукова (пізнавальна), комунікативна, організаційна, реконструктивна (конструкційна), профілактична, засвідчувальна. Молодший спеціаліст з правознавства має володіти не лише професійними знаннями, а й бути комунікативно компетентними фахівцями. Фахівець юридичної галузі повинен, передусім, уміти спілкуватися з різними верствами населення [9].

Знарядями праці в юридичній сфері визначено функціональні засоби, тобто функції психіки та мовлення юристів. Таким чином, функціональні засоби юридичної праці зумовлюють

необхідність комунікативної культури у професіонала [2, с. 107].

Професія юриста передбачає певні юридичні фахи, тобто вузькі сфери «професійно-трудової діяльності юриста з чітко позначеними повноваженнями, що потребує конкретних правових знань, умінь і навичок, необхідного рівня професійно-правового мислення й діяльності» [1, с. 35].

Фахівець з правознавства ОКР «Молодший спеціаліст» може займати посади секретаря, секретаря судового засідання, розпорядника суду, консультанта нотаріальної контори, дізнавальника, молодшого слідчого, юрисконсультанта, інспектора з кадрів, секретаря-референта, завідувача канцелярії підприємства, установи тощо.

Виконання посадових обов'язків передбачає оволодіння майбутніми фахівцями з правознавства такими комунікативними вміннями:

- тлумачити правові документи (юрисконсульт, консультант нотаріальної контори);
- консультувати з юридичних питань (юрисконсульт, помічник юриста, консультант нотаріальної контори);
- вести довідково-інформаційну роботу щодо законодавства і нормативних актів (юрисконсульт, інспектор з кадрів, завідувач канцелярії підприємства);
- надавати юридичну допомогу на підприємствах, державних установах (юрисконсульт, інспектор з кадрів, завідувач канцелярії підприємства);
- вести ділове спілкування, спрямоване на підтримку авторитету керівника і підприємства (секретар-референт, секретар судового засідання);
- організувати приймання відвідувачів, заздалегідь узгоджувати зустріч певної особи з керівником (секретар судового засідання, розпорядник суду);
- забезпечувати належний стан зали судового засідання і запрошувати до неї учасників адміністративного процесу (судовий розпорядник, секретар судового засідання);
- виступати в арбітражі з питань переддоговірних спорів (секретар судового засідання, розпорядник суду, помічник юриста);
- вести дискусії (помічник юриста, секретар-референт, консультант нотаріальної контори, інспектор з кадрів);
- тактовно вступати в контакт (секретар-референт, помічник юриста, судовий розпорядник);
- зводити до мінімуму виникнення конфліктних ситуацій (секретар-референт, юрисконсульт, консультант нотаріальної контори);
- попереджувати можливі правопорушення в організації (інспектор з кадрів, завідувач кан-

целярії підприємства, юрисконсульт) [8, с. 28].

Проаналізувавши посадові обов'язки молодших спеціалістів з правознавства різного юридичного фаху, пов'язані з комунікацією (табл. 1), дало нам підставу стверджувати, що практично для всіх юридичних професій однією з визначальних видів діяльності є комунікативна, яка полягає в спілкуванні в умовах правового регулювання [5, с. 128], а саме: спілкування з громадянином, який звернувся за юридичною консультацією; профілактична бесіда; адміністративний розгляд правопорушень; допит, очна ставка, інші слідчі дії у процесі судового слідства тощо.

У кожній дії відображені особливості комунікативної компетентності молодшого спеціаліста з правознавства різного фаху. За родом своєї діяльності юрист повинен не просто контролювати процес спілкування, а ще й аналізувати його, враховуючи специфічні характеристики професійного спілкування у сфері юридичної діяльності. Це припускає прорахування цілей співрозмовника (як явних, так і замаскованих), його психологічних ролей, виходячи з чого, юрист визначає тактику і керує ходом спілкування [10, с. 64].

Комунікативна компетентність молодшого спеціаліста з правознавства багато в чому визначається знаннями особливостей, таких як характер проходження психічних процесів (пізнавальних, емоційних, вольових), структура спрямованості особистості, її характер, мотиви діяльності [7].

Ось чому юрист у процесі спілкування вивчає та оцінює свого співрозмовника. Це дозволяє зрозуміти вчинки та дії людини, з'ясувати причини змін її поведінки, правильно будувати стосунки, визначати шляхи і способи психологічного впливу. Юристові для розвитку психологічного контакту необхідно викликати до себе почуття симпатії будь-якої особи, з якою йому доводиться спілкуватися. Розвиток контакту продовжується лише за наявності позитивного ставлення один до одного, й іноді доводиться грати роль зацікавленої людини, тому люди шукають зближення з тими, хто їх підтримує, і тягнуться до того, хто розглядає їх як особисті [12].

Діяльність майбутнього фахівця юридичної галузі відбувається в особливих умовах, тому вимагає відповідного категоріального й функціонального складу інтелектуального розвитку особистості: через потребу переробки великого обсягу текстової інформації; структурування професійного досвіду; дискусійну взаємодію з партнерами, що потребує високої динамічності, оперативної пам'яті, прийняття життєво важливих рішень в умовах високої психологічної напруженості [11].

Під час виконання професійних повноважень юрист постійно стикається з необхідністю вирішувати складні проблеми, за якими стоїть життя і честь людей. Прийняття юридичних рішень вимагає від професіонала великого напруження моральних сил, мобілізації досвіду і знань, глибокого усвідомлення відповідальності. Юрист не може обмежуватися в своїй діяльності тільки приписами законів, оскільки в них неможливо передбачити всі без виключення ситуації, які потребують правового вирішення. Тому поряд із законом діяльність і поведінка представників всіх юридичних професій регулюється деонтологічними нормами, які відображаються у професійних присягах, кодексах, правилах тощо [6].

Професійне вирішення юридичних задач передбачає захист справедливості, ствердження добра, боротьбу зі злом. Захищаючи мораль, юрист зобов'язаний своїми вчинками, поведінкою, особистим життям бути моральним взірцем. Представник закону має уособлювати приклад моральності, так як ідеї про необхідність дотримання прав людини декларуються в праві, проголошують прогресивні моральні принципи. В протилежному випадку, при ігноруванні даних принципів, це може призвести до формування в суспільстві неповаги до права та закону, нігілістичних поглядів.

Тому формування професійно значущих якостей юриста безпосередньо пов'язано з його моральною свідомістю, є невід'ємною частиною професійної підготовки юриста, покликаною через знання, сформовані моральні цінності виконувати службові завдання.

Специфіка професійної діяльності фахівців з правознавства полягає в тому, що вони не обмежуються в своїй діяльності тільки приписами законів, оскільки в них неможливо передбачити всі, без виключення, ситуації людського буття, які потребують об'єктивного правового вирішення. Таким чином, поряд із законом, діяльність і поведінка представників всіх юридичних професій регулюється деонтологічними нормами, які містяться у професійних присягах, кодексах, правилах тощо. Формування їх професійно важливих комунікативних якостей безпосередньо пов'язане з моральною свідомістю та є невід'ємною частиною професійної підготовки, покликаної через знання, сформовані моральні цінності реалізовуватися в комунікативній взаємодії із співрозмовником. Усе це зумовлює необхідність цілеспрямованого формування комунікативної компетентності в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Отже, слід зазначити, що вивчення праць науковців, які досліджують зміст і специфічні особливості професійної діяльності різних

категорій юристів, дозволяє нам зробити висновки про те, що важливою складовою професійної діяльності фахівця юридичної галузі є комунікативна, успішне виконання якої залежить від сформованості у них комунікативної компетентності. Тому виникає необхідність

з'ясування сутності й структури комунікативної компетентності молодших спеціалістів з правознавства з метою опанування ними системою знань, умінь у галузі комунікації й формування високого рівня комунікативної компетентності.

Література

1. Бандурка О. М. Юридична деонтологія: підруч. / О. М. Бандурка, О. Ф. Скакун. – Харків: Вид-во НУВС Україна, 2002. – 336 с.
2. Бовдир О. С. Роль комунікативної культури у професіях юристів / О. С. Бовдир // Педагогічний альманах. – 2010. – Вип. 5. – С. 104–110.
3. Бризгалов І. В. Юридична деонтологія. Короткий курс лекцій / І. В. Бризгалов – К.: МАУП, 2003. – 48 с.
4. Гусарев С. Д. Юридична деонтологія. Основи юридичної діяльності: навч. посіб. / С. Д. Гусарев, О. Д. Тихомиров. – К.: Знання, 2008. – 495 с.
5. Кобець О. В. Особливості професіографічного аналізу діяльності прокурора / О. В. Кобець // Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Психологія. – 2013. – Т. 18. – Вип. 23. – С. 125–134.
6. Кожем'яко Н. В. Особливості діяльності фахівця юридичного профілю / Н. В. Кожем'яко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2011. – № 4. – С. 95–101.
7. Кожем'яко Н. В. Психологічна компетентність майбутнього юриста як педагогічна проблема / Н. В. Кожем'яко // Професійна освіта: проблеми і перспективи: зб. наук. праць. – Київ-Сімферополь, 2011. – С. 105–108.
8. Кожем'яко Н. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх юристів: методичні рекомендації / Н. В. Кожем'яко, В. І. Свистун – К.: ПТТО НАПН України, 2013. – 46 с.
9. Кожем'яко Н. В. Формування психологічної компетентності у майбутніх юристів у ВНЗ І-ІІ рівнів акредитації / Н. В. Кожем'яко // Матеріали наук.-практ. конф. [«Теоретичні та прикладні проблеми сучасної психології»], (Київ, 20 трав. 2010 р.) / Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К., 2010. – С. 39–40.
10. Радомський І. П. Професійне спілкування в юридичній діяльності / І. П. Радомський // Історія в школі. – 2005. – №11-12. – С. 61–64.
11. Федотюк Т. І. Психологічні особливості становлення емпатії як елементу комунікативної здатності практичного психолога: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Федотюк Тамара Іванівна; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 1997. – 19 с.
12. Философский энциклопедический словарь / [ред.-состав. Е. Губский, Г. Кораблева, В. Лутченко]. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 576 с.

Кожем'яко Н. В. Специфіка професійної діяльності фахівця з правознавства освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст».

У статті розглянута професійна діяльність фахівця з правознавства освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст», обґрунтовані посадові обов'язки молодшого спеціаліста з правознавства різного юридичного фаху, розкрита діяльність майбутнього фахівця з правознавства.

Зроблено висновок, що поряд із законом, діяльність і поведінка представників всіх юридичних професій регулюється деонтологічними нормами, які містяться у професійних присягах, кодексах, правилах тощо.

Формування їх професійно важливих комунікативних якостей безпосередньо пов'язане з моральною свідомістю та є невід'ємною частиною професійної підготовки, яка покликана через знання реалізовувати сформовані моральні цінності в комунікативній взаємодії зі співрозмовником.

Ключові слова: професійна діяльність, фахівець з правознавства, молодший спеціаліст з правознавства, посадові обов'язки молодшого спеціаліста.

Кожем'яко Н.В. Специфика профессиональной деятельности специалиста по правоведению образовательно-квалификационного уровня «младший специалист».

В статье рассмотрена профессиональная деятельность специалиста по правоведению образовательно-квалификационного уровня «младший специалист», обоснованные должностные обязанности младшего специалиста по правоведению разного юридического профиля, раскрыта деятельность будущего специалиста по правоведению. Сделан вывод, что наряду с законом, деятельность и поведение представителей всех юридических профессий регулируется деонтологическими нормами, которые содержатся в профессиональных присягах, кодексах, правилах и т. д. Формирование их профессионально важных коммуникативных качеств непосредственно

связано с нравственным сознанием и является неотъемлемой частью профессиональной подготовки, которая призвана через знания реализовывать сформированные нравственные ценности в коммуникативные взаимодействия с собеседником.

Ключевые слова: профессиональная деятельность, специалист по правоведению, младший специалист по правоведению, должностные обязанности младшего специалиста.

Kozhemiako N.V. Specifics of professional law specialist educational qualification level «junior specialist».

The article deals with the professional activities of specialist law educational qualification level «junior specialist», reasonable duties junior specialist in law of various legal profession, disclosed activity of future specialist in law. It is concluded that in addition to the law, the activities and behavior of members of all legal professions governed by ethical standards contained in professional oaths, codes, rules and more. The formation of their professionally important communicative qualities directly related to moral consciousness and is an integral part of professional training, which is designed using knowledge generated to implement moral values in the communicative interaction with the interlocutor.

Key words: professional activity, specialist in Law, Associate Specialist in Law, duties of junior specialists.

УДК 37.013.73

Литвин Андрій Вікторович

професор кафедри електротехніки,
промислової та пожежної автоматики

Руденко Лариса Анатоліївна

професор кафедри управління проектами,
інформаційних технологій та телекомунікацій

*Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності, ДСНС України.
79000, м. Львів, МСП, вул. Клепарівська, 35*

*Львовский государственный университет
безопасности жизнедеятельности, ГСЧС Украины.
79000, г. Львов, МСП, вул. Клепаровская, 35*

*Lviv state University life safety, SSES of Ukraine.
79000, Lviv, SME, vul. Kleparivska, 35*

АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ЦІЛІСНОГО ПІДХОДУ В СУЧАСНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Філософія XXI ст. прогнозує поступ суспільства через становлення нового гуманітарного мислення і практичної діяльності, що ґрунтується на принципах цілісності буття, культури, особистості [4, с. 15]. У цьому контексті освіта є сферою соціокультурної життєдіяльності, в якій відбувається становлення відповідальної, духовно зрілої, морально вільної особистості, здатної захищати та множити загальнолюдські цінності. Освіта – це стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості. Ключовими напрямками освітньої політики в Україні визначено: реформування системи освіти на основі філософії антропоцентризму, переорієнтацію її змісту на цілі сталого розвитку, підвищення якості освіти на інноваційній основі, формування цілісної

особистості громадянина.

Постановка проблеми. Нова освітня парадигма, актуалізуючи питання про місце і роль освіти в житті людини і суспільства відповідно до викликів XXI ст., визначає провідні аспекти освітнього процесу – біологічний, соціальний і гуманістичний [19]. Згідно з першим (біологічним) освіта має забезпечити людину необхідним комплексом знань і вмінь, що сприятиме адаптації біологічної природи індивіда до суспільного життя. Соціальний аспект освіти пов'язаний із формуванням потрібних для соціуму особистісних якостей і передбачає засвоєння соціокультурного досвіду. Гуманістична ж сутність освіти полягає в допомозі людині щодо саморозвитку й духовного зростання. Відповідно до цього для самовизначення, гармонійного розвитку та самореалізації особистості потрібно побудувати адекватний реаліям цілісний процес здобування знань на основі органічного синтезу соціально-гуманітарних,